

שחוק את זה שזה אכלו משום אונם גמור, ואפשר דיש לו ליחבר במקום דאפשר שיצא אכלו, אלא משום דזו פשיעת הניחא ח"ל ליחבר בזה וחסיד אונם גמור.

ובניי ב"מ י"ז ב' הביא ירי פ' הכותב האשה ששברה כלים בתוך הבית פטורה שאם לא כן אין שלום בתוך הבית והוכיח מזה דלא מקרי שאילה בצעלים שאין הצעל שבור לאשהו, ואם הכלים נשברו מידיה באופן דחשבינן לה פשיעת חשיב אדם המזיק למש"כ לעיל, ואין כאן פטור צעלים ומשום דרכי שלום פטרינן לה, ומשמע דבניי מפרש דלא שייך למפטר משום שלום בית אלא באונם כעין גנבה לדעת ח' או כעין אבדה לדעת רמב"ן [ואיירי בעוסקת לעשות מלאכתו של צעל] שאין כאן משום אדם המזיק אלא משום חיוז שאל או שוכר, וצ"ב פטור מפי דרכי שלום, אבל פשיעה לא שכיחא, וגם אין ראוי למפטר ולי"ע.

והר"מ פכ"א מה' אישות ה"ט העתיק דין הירי בעוסקת במלאכת צעלה, ופי' דמשום שלא חמנו לעשות מלאכותיה ותפרע עלי' בית, משמע דמשמשת בכליו לאורך עומה ליכא חקנה זו, ואם דעת הר"מ כהרמב"ן דבעוסקת במלאכת צעלה אין זה משום אדם המזיק אלא חיוז שומרין וחשיבה שומר שכן הולכין לפטור משום שלום בית באונסין כעין גנבה ואבדה, אבל היכי דחיובה משום אדם המזיק לא פטורה, ולדעת הראש"ד פטורה מחיוז שומרין משום דהוי בצעלים, ואפשר דמפרש ה"א דירי באופן שהיא חייבת משום אדם המזיק וס"ל דאין הלכה כירי כיון שלא הוזכרה חקנה זו בגמ' דילן, ולפי"ז אין נפקותא לדיוט בין הר"מ להר"א, ואם דעת הר"מ למפטר גס משום אדם המזיק, בזה פליג הראש"ד וכן אם חזקה בשעה שהשחמשה לעומה לדעת הר"א פטורה ולדעת הר"מ חייבת.

שריר זירי [הוצא גם בחי' כחוצות פ"ו ב'] מפורש דאפי' ש"ח אינה, מבוחר דאפי' על הפשיעה פטרינן לה, אפי' דעל הפשיעה אפשר לחייב משום אדם המזיק, מיהו אפשר לפרש דברי הירי נשכרו הכלים מעלמן ולא איירי בנפלו מידה, וצ"ב אין בחיוז רק מלד שומר, וכן כששאלו ש"ח היא או ש"ש ע"כ השאלה גם כשנשכרו מעלמן ע"י חסרון שמירה וקרי לה שברה משום שנשכר ע"י שלא מלאה חוצה שמירה.

סימן יב

(א) י"ט א' מכלל דאין שינוי, בחי' לעיל י"ח א' הוכיחו דהא דמצעי לי' אי' יש העדאה בתריוכו מצעי לי' בין צלירות כאורחיהו ובין צלירות ע"י שינוי, ויש לעי' אכתי היכי פשיע מהא דמצעי לי' אי' יש העדאה דאין שינוי, הא שפיר י"ל דבעטא וכתחיה משלמת רביע ואם בעטה ג"פ ושברה ח"ת הכלים ואח"כ בעטה וכתחיה משלמת חצי נזק כדון לרורות כאורחיהו, וכי כתחיה ג"פ משלמת נ"ש, ואח"ל דכיון דג"פ הראשונה לא התירה כו"ל החזות הראשונות דדון תמה ולא דדון מועד אף שהועד לצעיטה בלא התזה אכתי י"ל דבעטה וכתחיה משלמת רביע וכי בעטה וכתחיה בעטה וכתחיה ג"פ משלמת נ"ש ולא קשיא איך יאלץ מרביע נזק לנ"ש, שהרי צבעטה וכתחיה ג"פ הועדה לצעיטה והועדה לרורות ודדון הוא שתשלם נ"ש, וי"ל כיון דאין נעשה מועד עד שישלם ג"פ של חס וכמש"כ ח' כ"ד ב' ד"ב במכירין, א"כ אי אפשר לעשותה מועד לצעיטה כיון דג"פ הראשונה לא התזה מצעטת בעיטה גמורה של חיוז ח"י: אלא בעיטה של לרורות וכן לא הועדה לרורות מפני שלא היו ג"פ של ח"י לרורות וממילא אין כאן העדאה ואפשר דאף לח"י אין כאן העדאה שאין העדאה לחלואין והעדאה של בעיטה דורשה ג' בעיטות שלמות וכן לרורות דורשה ג' התזות בלא שינוי, ואם ג' התזות של בעיטה מביאה לידי ח"י, מ"מ נראה דלא מהני עוד ג"פ לשלם נ"ש כיון דבאמת יש כאן כבר העדאה גמורה להתזה של בעיטה וגם היו בנות חיוז ולי"ע.

(ב) י"ח ב' כגון דאייעד כו', למאי דקו"ל כר"פ לעיל ג' ב' דלרורות מפלי משלם, ע"כ איירי בשינה ולא אייעד וצפונותא

ע"י מלילך, והדבר תימא למה לא היה חרד לקיים רצון רבו, ואיך היה משמע להגיד הלכה מוויפת בשביל הנאחו, ולשון הגמ' משמע דאמר לי' שאין חוטאת בהליכתו שהם יאמרו כן ולא יתנו אמון שכן הלכה, ואין ראוי לח"ה לעשות כן, ואפשר שזו כונת ח', ולא קשיא מה שהק' הש"ך שם דע"כ אין ראיות התו מכריעות דא"כ קשיא לאביו דלדברי התו לא אמר כן אביו כלל לדיוט.

נראה דדוקא כשהצטרפות רעותה נשדח ומחפשות וכמש"כ הראש"ש בשם ר"ה אבל חס פשע צעיר והלכה מעיר לשדח אחר ואכלה גם להפוסקים כאביו חייב, ונראה דאף כשהוא פטור מנזקה חייב מה שבהניית ורצ' יוסף היה יכול לחצוץ מה שבהניית. **כ"ז ב'** חוד"ה ושמואל, דעתם דבאונם כעין גנבה אדם המזיק פטור, ורחיטם מהא דמחלקין בנחלק בין מעביר בנות למעביר בשכר, וכן בעצת אומן שקלקל, ומדמחייבין בשכר ע"כ לאו אונם הוא, ומ"מ בנות פטור ולא מחייבין לי' משום מזיק דהרי הזיק בידים אלא ש"מ דמזיק קיל משומר שכן, והיינו באונם כעין גנבה, ובש"מ לעיל כ"ו ב' הביא בשם ריב"א דעוסק במלאכת הצעלים שאני דאינו חייב משום מזיק אבל לעולם מזיק חייב על אונם כעין גנבה, ומבואר מדבריו ז"ל שם דבאונם דשומר שכן פטור גם אדם המזיק פטור, ואפשר לפרש דהא דשומר ואומן פטור על אונם כעין גנבה דחשיב לי' אונם גמור כיון דלר"ך לעוסק בצמחתו וחזיתו אבל שומר שכן אשחטבד לשלם אונם זה, ובש"מ ב"מ פ"ב ב' הביא לשון הרמב"ן החולק ג"כ על הח' ובתב ג"כ דאומן לא חשיב מזיק, אבל משמע מדבריו ז"ל דסבר דגם באונם גמור אדם חייב, וכל בני דביאור ח' דאדם המזיק פטור משום פשיעת ניזק הוא, וזה הוזכר בגמ' ל"ב א' חס תריוכו כהדרי ינוכו כו', ומשמע דאפילו באונם שזה המזיק צה"מ מ"מ חייב, ודעת רמב"ן שם ובמלחמות במלחתי כ"ט א' נחלק והזיק צה"י דנפל חיוכו משום חס ולא משום אדם דאילו חשיב אדם המזיק חייב אפי' חס נחלק אונם, [ויש לעי' הלא נפל מן הגג ברוח שא"מ חייב כדאמר כ"ז א' וע"כ אדם הוא דאש ברוח שא"מ פטור, ואמנם כונת הרמב"ן דכדו הזיק בשעת נפילה ולא הזיק בגופו], ומיהו יש לעי' הלא המזיק צה"מ הוי כאומן העוסק במלאכת הצעלים דהרי עושה לריונו וכדאמר בגמ' הנאה לתריוכו אית לכו וכו' חייב בעונתה, וא"כ אין עליו דין מזיק כל שלא נחכוין להזיק לדעת רמב"ן וריב"א, וחיוז שומרים לא שייך באדם לא בעבד ולא בצ"ח וצבעל לעולם אין חיוז שומרין כדאמר ב"מ י"ז ב', ונראה שאין דבריהם אלא באונם כעין גנבה, אבל בפשיעה ודאי חשיב אדם המזיק והכא איבעי לי' לעיוני חשיב פושע וכ"כ בעור סי' חכ"א דחייב ד' דברים דחשיב כנפל ברוח מזוי, [ועי' סמ"ע סי' חכ"א סק"ך שפי' דעת השו"ע שהוא לשון הר"מ ג"כ כהעור ועי' לעיל סי' ד' סק"ג ד"ה ויש, ואמנם הג"י חולק על העור ודעתו ז"ל דאינו חייב אלא נזק דחשיב כהזיק ברא ברוח שא"מ, ופטור מדי דברים, ולדעת זו ע"כ בעוסק בכלים של חבירו לעוצת הצעלים נמי דין אדם המזיק עליו, וע"כ דעת הג"י כשיטת התו דאונם כעין גנבה אדם המזיק פטור], ועדיין יש לעי' מהא דאמר קדושין כ"ד ב' הרי שהיה רבו רופא ואמר לו לכהול לו עינו וסימאה שחוק באדון ויאלץ לחירות ומבואר בגמ' דבעינן קרא למעוטי, ונראה דהא דקים לכו לרצון דאף בשוגג קרינן זו וכי יכה איש את עין עבדו דלחורו העבד דחת חוקין בצן חורין וכל שחייב בנזקין קרינן זו וכי יכה, ואם דין הוא שרופא אינו בכלל מזיק דין הוא דלא קרינן זו ואיש כי יכה, וי"ל נמי דלא חשיב אונם אלא פשיעה, והא דמיתא מינה כ"ז ב' לאבן שפיל מחיקו ולא הכיר זה אפי"ג דהתם פטור מדי דברים דלא חשיב פשיעה, היינו משום דלא עסק לעוצתו וכמש"כ ח' שם ד"ה לענין, וחייב אף באונם כעין גנבה, וי"ל לפ"ז דכושע ידו צמעי שפחה וסימא ולדה נמי חשיב פשיעה דאל"כ לא לר"ך קרא למעוטי כיון דכ"ג פטור מנזק, ובעיקר דברי רמב"ן נראה דמודה דבאונם גמור פטור אדם המזיק, אלא כל שאפשר לי' ליחבר חשיב אדם המזיק אף שהזיק אינו מזוי כלל, וכדאמר בגמ' כ"ח ב' ואונם רחמנא פטרי, וכמו שהוכיחו ח' מהניח להם אציהם פרה שאלה ועצובה, מיהו לפ"ז יש לפטור ישן